

УДК 7. 072.2 :745.52

DOI 10.33625/visnik2022.01.226

Тетяна КАРА-ВАСИЛЬЄВА
ID ORCID 0000 0002 9074 4120*Інститут мистецтвознавства,
фольклористики та етнології
імені М. Рильського НАН України*

НОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ В ГАЛУЗІ ТЕКСТИЛЮ

Луковська О. *Художнє ткацтво Львова другої половини XX століття : Художні особливості, традиції та новації* : монографія. Київ : Майстер книг, 2017, 156 с., іл.
ISBN: 978 996 2578 91 1

Lukovska, O. (2017). *Khudozhnie tkatstvo Lvova druhoi polovyny XX stolittia: Khudozhni osoblyvosti, tradytsii ta innovatsii* [Artistic weaving of Lviv of the second half of the XX century. Artistic features, tradition and novation] [Monograph]. Kyiv: Maister knyh. [In Ukrainian].

Луковська О. *Арттекстиль України у контексті європейських експериментальних тенденцій другої половини XX — початку XXI ст.* : монографія. Київ : Майстер книг, 2018. 248 с., іл.
ISBN: 978 617 7652 04 4

Lukovska, O. (2018). *Arttekstyl Ukrainy u konteksti yevropeiskykh eksperymentalnykh tendentsii druhoi polovyny XX — pochatku XXI st.* [Art textiles of Ukraine in the context of European experimental tendencies of the second half of the XX — beginning of the XXI century] [Monograph]. Kyiv: Maister knyh, 2018. 248 s., il. [In Ukrainian].

Останнім часом українське мистецтвознавство поповнилося двома монографіями Ольги Луковської, присвяченими особливостям розвитку сучасного текстилю України.

Ольга Луковська — доктор мистецтвознавства, член Національної спілки художників України — сьогодні є широко відомою як в Україні, так і далеко за її межами, дослідницею українського мистецтва. У її творчому доробку глибокі наукові напрацювання в галузі ткацтва; вона є одною з провідних і авторитетних дослідниць сучасного художнього текстилю, авторка численних статей і монографій, присвячених проблемам розвитку новітніх форм сучасного декоративного мистецтва. О. Луковська — учасниця та кураторка українських і міжнародних текстильних виставок, багатьох художніх проєктів, пленерів, а тому має змогу формувати мистецьке середовище в галузі галерейної практики, бути глибоко обізнаною в новітніх тенденціях світового мистецького процесу. Саме як художник практик, кураторка виставкових проєктів і вдумлива дослідниця сучасного арттекстилю вона досягла вагомих результатів. Знання особливостей технології ткацтва, основ його колористичних і композиційних рішень дає можливість О. Луковській аналізувати

цей вид мистецтва зсередини. Водночас погляд мистецтвознавця, аналітика допомагає об'єктивно оцінювати художні процеси, що відбуваються в царині текстилю, інтеграцію його в сучасний світовий процес. Саме тому так важлива професійна думка і гострий аналітичний погляд дослідниці, цілком довіряєш їй в оцінюванні художніх явищ, характеристики творчих особистостей, аналізі творів митців.

Її ґрунтовна монографія «Художнє ткацтво Львова другої половини XX століття» (Київ, 2017) розкриває перед читачем художні особливості та основні етапи розвитку художнього ткацтва, виділяє ряд факторів, котрі визначають своєрідність образно художньої мови творів провідних митців Львова і, як зазначає авторка, дають усі підстави виокремити львівське художнє ткацтво як своєрідне і яскраве явище в українському декоративному мистецтві. На високому професіональному рівні авторка аналізує творчість митців Львова — Л. Крип'якевич, С. Бабкова, М. Шеремета, О. Риботицької, Г. Вихованської, Н. Паук, І. Токар, С. Бурак, О. Парути Вітрук та ін. Досягнення високого художнього рівня цієї галузі дослідниця цілком справедливо пов'язує з мистецькою освітою, виявляє її роль у розвитку цього виду мистецтва. Це в першу чергу Львівська національна академія мистецтв, Львівський державний коледж декоративного і ужиткового мистецтва ім. І. Труша.

Ольга ЛУКОВСЬКА

**ХУДОЖНЄ
ТКАЦТВО ЛЬВОВА**
ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХХ СТОЛІТТЯ

Нещодавно вийшла друком нова монографія Ольги Луковської «Арттекстиль України у контексті європейських експериментальних тенденцій другої половини ХХ — початку ХХІ ст.» (Київ, 2018), присвячена новим перетворенням і метаморфозам українського художнього текстилю.

На сторінках книги авторка розкриває складні процеси художнього образотворення, що відбуваються в галузі сучасного арттекстилю. Сьогодні це широке, складне й багатогранне явище українського декоративного мистецтва. Творення «образу» професійні художники розуміють як особливу, специфічну галузь пізнання світу, наповнену емоційною змістовністю, філософським розмірковуванням. Настає своєрідна «дифузія», синтез декоративного та образотворчого мистецтва, що породжує просторове мистецтво, де традиційні матеріали, властиві тому чи іншому виду, використовуються як засоби художнього формотворення. Власне, відбувається кардинальне реформування системи пластичних мистецтв.

О. Луковська розглядає розвиток художнього текстилю на зламі століть, у дуже складний і неоднозначний у своїх проявах період. 1990-ті рр. позначені здобуттям Україною державної незалежності, що сприяло як самоідентифікації й національному самовизначенню, так і інтеграції у світовий простір. З одного боку, ці процеси спрямовані на самопоглиблення і спрямування мистецтва в минуле й традиційне, з іншого — інтегрованість пришвидшила зміну художнього життя, осмислення процесів розвитку світового мистецтва і співвіднесеність його з напрямом української культури.

Саме в 1990-х рр. розпочався постмодерністський етап у розвитку культури, а відповідно, переорієнтація митців, переоцінка ними попереднього художнього досвіду й естетичних ідеалів. Як наслідок, змінилася художня модель мистецтва та естетичні орієнтири. Українські митці, і це засвідчують творці українського арттекстилю, здобувши творчу незалежність і свободу творчості, опинились у колі найрізноманітніших мистецьких напрямів і концепцій, стали свідками й водночас будівничими зміни соціальної функції мистецтва, різновекторності його напрямів, різномасштабності художньої мови та стилістики, найновітніших мистецьких концепцій.

Важливо те, що наскрізно всією книгою проходить твердження, що сучасне українське мистецтво влилося в європейський і світовий художній процес, не втрачаючи при цьому специфіки й національної окремішності.

Творчість сучасних художників образотворчого мистецтва ХХІ ст. розвивається на тлі тен-

денції нового мистецького бачення і сучасних форм візуальної виразності в контексті європейського художнього процесу. Митці гобелену, як стверджує О. Луковська, активно реагують на новітні тенденції вітчизняного та світового образотворчого мистецтва, плаваючи при цьому в умовах сучасних процесів глобалізації національні традиції. У монографії аналізується широке коло митців, у творах яких переосмислюється фольклорний та історичний матеріал: новітнє трактування явищ національної історії відображається у площині філософсько етичних понять. Авторка зазначає, що серед робіт останнього десятиліття домінують абстрактні й образно асоціативні композиції з філософським авторським підтекстом. Тематичний діапазон надзвичайно різноманітний: історія, етнографія, фольклор, міфологія, зацікавлення космогонічними віруваннями предків, роботи на релігійну тематику. Аналізуючи конкретні твори, дослідниця доводить, що переоцінка естетичних цінностей і зміна художньої свідомості в незалежній Україні дала змогу митцям звернутись до тем релігійного змісту і створювати роботи як для конкретних храмових комплексів, так і для участі у виставках.

Широкі можливості образно пластичного пошуку в галузі арттекстилю, крім художників текстильників з фаховою освітою, приваблювали провідних майстрів графіки й живопису — Олександра Дубовика, Андрія Чебикіна, Валентина

Задорожного, а також львівських художників Олега Мінька, Сергія Бабкова, які, виходячи із засад образотворчого мистецтва, вносили своє образне бачення та здійснювали цікаві творчі експерименти.

О. Луковська аналізує творчість митців наскрізно з другої половини ХХ ст. Важливе місце в монографії займає розгляд національних особливостей гобелену, оновлення його образно пластичної системи в 1960–1980 х рр., що відбулося під впливом новітніх тенденцій європейського гобелену. Дослідниця відзначає, що художники гобелену 1960–1980 х рр. відмовляються від поширеної попередньої практики точного копіювання живописного полотна, розвиваючи засади декоративного мислення. Такі видатні художники, як Людмила Жоголь, Леонід Товстуха, Надія Бабенко, Олег Машкевич, подружжя Литовченків, ціла когорта митців львівської школи: Наталя Паук, Стефанія Шабатура, Михайло Білас, Леся Крип'якевич та інші по-новаторському підходили до народних традицій килимарства, на основі їх кардинального переосмислення творили свій фантастичний світ образів. Аналізуючи творчість митців цього періоду, О. Луковська зазначає, що площинність зображень, відсутність об'єму та перспективи стали одними з головних вимог до текстильних робіт. Митці значно розширюють технічні можливості гобеленів, щоб якомога яскравіше виявити внутрішній зміст твору, його спрямованість, урізноманітнюють фактуру, вводячи народні техніки ткання, збагачують поверхню пластикою, грою тінювих і колірних ефектів. Вони тонко відчують і передають ритм і пульс сучасного життя, вдало поєднують у роботах декоративність і монументальність, глибоку емоційну наснагу. У цей час гобелени часто були головними образними акцентами в інтер'єрі, брали на себе основне смислове й естетичне навантаження. Прикметною ознакою мистецтва гобелену 1960–1980 х рр. є розвинуте почуття ансамблевої мислення художників, котре стає показником культури суспільства, де декоративне мистецтво постає як художня, духовна сила, що за власними законами змінює предметне середовище.

Досліджуючи основні тенденції сучасного розвитку арттекстилю, експериментальні пошуки нової генерації митців у контексті новітніх тенденцій світового мистецтва, О. Луковська зазначає, що сучасний текстиль демонструє розмаїття текстильних, комп'ютерно цифрових і авторських технік залежно від концептуального мистецького

задуму. Улюблена техніка сучасних українських професійних художників текстилю — використання колажу, текстильної аплікації, а також асамбляжу та поєднання інших, більшою чи меншою мірою традиційних технік, зокрема ткацтва, плетіння, звалювання, проколювання, клеєння, вишивки, батіку. Застосовуються також техніки шовкографії, трафарету, фарбування і живопису в поєднанні з аплікацією, зшиванням. Дуже популярним є клаптикове шиття (печворк): з кінця 1990 х рр. цей різновид став популярною і улюбленою технікою українських митців у творенні декоративних панно.

Аналізуючи основні тенденції світового текстилю, авторка монографії констатує, що особливе місце в сучасному текстилі належить концептуальним тенденціям «мистецтва волокна» (fiber art, «фібер арт») або «мистецтва тканини» (artfabric, «артфабрик»), які поширилися у другій половині ХХ ст., а в Україні — з 1980 х рр. Цей термін застосовується сьогодні для окреслення концептуальних тривимірних текстильних творів, інсталяцій, а також інших об'ємних об'єктів із використанням різноманітних волокон, матеріалів, технік.

Українські митці арттекстилю — переважно львівської школи — активно розвивають споріднені між собою напрями екотекстилю й етнодизайну. Їм властиве застосування матеріалів натурального походження і забарвлення, зокрема природних відтінків льону, вовни, сизалю, а також пряжі, фарбованої природними барвниками. Особливо вагомим здобутком має ліжникарство, що розвиває традиції національного мистецтва. Художники їздять на пленери в Карпати, у місця, де традиційно займалися народним ліжникарством, зокрема у Косів, Яблунів, Яворів, Космач, Верховину, Криворівню, Верхній Ясенів, Яремче, Заріччя, Микуличин, створюють ліжники без попереднього рисунка в супроводі майстрів. Як наслідок, відродився цей вид народної творчості й водночас з'являються творчі роботи, позначені яскравою індивідуальністю і новаторством. Звернення художників до ліжникарства значно розширило сферу застосування ліжників, зокрема їх застосування в сучасному одязі.

Монографія О. Луковської багато ілюстрована, насичена інформативним матеріалом, містить глибокий і всебічний аналіз сучасного арттекстилю — цього нового явища сучасності, яке є швидкоплинним, постійно змінюється і трансформується.